

INDEX
Alphabetico & Voluminis.

A.

De Anigmatis legum 2.
 Apicibus juris 3.
 Anno novi iustitia. 16.
 Angelorum iure. 22.
 Abentmagge drect. 25.
 Artifice voluptionis. 10.
 Aßfermilch wose. 18.
 Abnaßmed drecte. 34.
 Arborei iure. 27.

B.

De Baptismi iure 24.
 Baum drecte. 27.
 Blumen drecte. 26.
 Bono publico privatorum
 bonis preferendo. 38.
 Bonorum omnium iustitia 37.

C.

De Clyped militari. No. 11.
 Cunctis signo (seu) zeig 15.
 Capite jejuniij & fermin 18.
 Canicularibus diebus. 21.
 Crist. feld drect. 23.
 Cane sacra iure. 25.
 conventionem prohibita Ma-
 gistratibus cum subditis. 28.
 collectarum iure. 36.
 culpa propter imputatione 40.
 censu professionis. 43.
 controversa Theses. 41.

D.

De diebus canicularibus. 21.
 Decanis. 30.
 Decremento. 19.
 dignitatis pristinae memoria. 9.

E.

De Embria felici. 8.
 Eo quod pendet. 29.
 Embryonum iure. 35.
 Eides wiederseim / siebung. 45.
 Engel drecte. 22.

XX.

ASSISTENTE SPIRITVS S. GRATIA.

DE EO QVOD IVSTVM EST

CIRCA

FESTVM PENTE-
COSTES,

Dom

Rechte des Heil. Wngst-Festes.

EXERCITATIO IVRIDICA

QUAM

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO WILDVOGEL

ICTO, SERENISSIMORVM FRATRVM, DVCVM SAXO-VI-
NARIENSIVM CONSILIARIO AVLICO, PANDECTARVM PROFES-
SORE PVBLICO ORDINARIO, CVRIÆ PROVINCIALIS, NEC

NON FACVLTATIS IVRIDICÆ ET SCABINATVS
ASSESSORE GRAVISSIMO

IN ACADEMIA JENENSI

PVBLICÆ DISQVISITIONI

Subjicit

AVGVSTVS MAGNVS PRINTZ,

Bucillinus

MENSE JVLIO

AN. DOM. MDCXCI.

Literis SAMVELIS ADOLPHI MVLLERI.

LAUDATISSIMÆ REIPUBLICÆ
BUDISSINENSIS

Magistratui in clyto
VIRIS

*Magnificis, Nobilissimis, Amplissimis, Consultis-
simis ac Prudentissimis*

Dnann.

CONSULIBUS
SYNDICO
PRÆTORI

Reliquisque

SENATORIBUS

Dnann, Patronis & Promotoribus suis nullo
non observantiæ & obsequii cultu æviternum
suspiciendis

Salutem & Prosperitatem perpetuam.

Diu, Promotores & Patroni Magni, animo anceps hæsi, num leviusculæ
hæ & incomptæ pagellæ sublimibus Vestris consecranda sint Nominibus: Subli-
mes enim sublimia decet. Verùm decantata Vestra Humanitas vacillantem con-
firmavit mentem: Nam oculos non semper ardua & excelsa, sed quandoq; etiam te-
nuia & humi posita respicere constat. Accipite itaque primitias studiorum meorum,
non tanquam beneficiorum pretium, sed tanquam veram observantiæ, officii, amoris
æterni & obsequii religiosissimi tesseram, & ignoscite Vestrum nomine me illas con-
decorasse. De cætero à vobis, Patroni observandissimi, ut studia mea per te, quo cœ-
pistis, modo benigne juvare & promoveri pergatis, obnixè contendor: præsertim cum
optimo, proh dolor! Parente (quem ante aliquot abhinc hebdomadas Sapientissimi &
Immortalis DEI consilio mortalitatis Legem implevisse nostis,) jam sim privatus, ut
ejus vices obire ne gravemini, eo, quem filius debet, amore & obsequio humillimè pe-
ro. Pro quibus omnib; omni tempore me devinctum obligatumq; confitebor. Valete.

Jenæ die Julii, 1691.

Vestrarum Nobil. & Amplitud.

humillimus Cogens

A. M. Pring/ LL, Stud

I. N. D.
PRÆLOQVIUM.

Dost ineffabile illud DEI O-
ptimi Maximi beneficium, quo is Fili-
um suum ab aeterno genitum pro perdi-
to hominum genere redimendo acerbis-
sime tradidit passioni ac morti, tertia
vero die in vitam iterum reduxit glo-
riosissime, recollit Ecclesia missionem illam Spiritus Sancti,
à Christo Apostolis promissam, atq; post ejus ascensionem,
reapse in Festo Pentecostali impletam. Effusione namq;
super Apostolos facta, intellectus eorum discussis ignorantia
& diffidentia nebulis illuminatq;, viresq; mentis adeo
fuerunt corroboratae, ut ea quae antea vix ac ne vix qui-
dem capiebant, mox perfecte tenerent, quae ipsis enigma-
ta videbantur, jam intimius cernerent, sicq; non rerum
saltem à Salvatore gestarum seriem Magnaliaque DEI
variis linguis enarrare, sed & ipsa salutis dogmata alios
docere, & aeternae vitae viam liquido monstrare quam ma-
ximè valerent. Nec in ipsis solis hoc Spiritus Sancti do-
num haesit, sed communicatum id postea fuit pluribus, qui
voces ipsorum & de Christo praedicationes cum attentione
audiabant: quin & per verbum salvificum hodiernum
datur omnibus qui faciles eidem praebent aures, nec ipsi-
met resistentia maliciosa ingentis hujus thesauri possessio-
nem impediunt. Hujus igitur caelestis beneficii dum pius

A

cre-

De Eo Quod Iustum Est

credentium cœtus in Pentecostes Festo recolit memoriam, muneraque Sancti Spiritus maximo cum gaudio cordis deprædicat, nostrarum esse partium duximus, stylo quoque juridico celebritatem istam augere, inq̃, JCorum cathedra ea, quæ ad leges tam sacras quam politicas hoc de tempore sancitas pertinent, tractare, sicque exiguo scripto proponere id, quod circa Festum Pentecostes iustum est. Quod dum facimus ipsum sacratissimum Spiritum devotis imploramus precibus, ut gratia superna labori huic adesse, lumen sensibus accendere, amorem infundere cordibus, infirmasq̃, nostri corporis virtute suâ firmare dignetur perpetim.

J. N. J. C. A.

DE EO QVOD IVSTVM EST
CIRCA
FESTVM PENTECOSTES

CAPIT I.

De Tempore Pentecosten antecedente, Quinquagesima dicto.

§. I.

Ntequam ipsam Festi pentecostalis tractationem suscipiamus, pauca quædam de sancto illud antecedente Tempore, ex conciliorum decretis notare lubet. Solennitatem namque paschalem in Ecclesia Romana jam inde

inde ab antiquis seculis nova excepit solennitas, seu or-
do festivalis, quinquaginta continuis diebus constans,
quæ ab hoc dierum numero QVINQVAGESIMA dicta
fuit. Dies nimirū Pascha proximē sequentes usq; ad Pen-
tecostes festū primito omnes erant festi, & propter gau-
diū Resurrectionis, nec nō Ascensionis Dominicæ hono-
rē, itemq; Spiritus S. adventū, continuā agitabantur la-
titia spirituali: Imò integrum illud 50. dierum spa-
rium *Pentecosten* fuisse appellatum, ex Tertulliano probat
Jacob. Gothof. ad l. V. C. Theod. de spectac. §. 4. eoque
refert locum *Actor. II.* ubi dies pentecostes impleta di-
cuntur, & tam Syro quam Latino interpretes legunt *τὰς ἡ-
μέρας τῆς πεντηκοστῆς*. Adeo verò sancti habebantur iudē, ut
à jejuniis & à genuū flexione Christiani in illis abstinerēt.
Sic enim D. Ambrosio in *serm. LXI.* relatus in *Can. VIII. diff.*
76. Per hos, inquit, quinquaginta dies nobis est jugis & con-
tinuat a festivitas: ita ut hoc omni tempore, neque ad obser-
vandam inducamus jejunia, neq; ad exorandum Deum ge-
nibus succedamus. Instar ergo Dominica, tota quingua-
ginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies ve-
lut dominici deputantur. Resurrectio enim dominica est.
Nam in Dominica resurgens Salvator reversus ad homines
est, & post resurrectionem tota quinquagesima cum homi-
nibus commoratus est. Aequalis ergo eorum necessarium
ut esset festivitas, quorum aequalis esset & sanctitas. Sic
enim disponit Dominus, ut sicut ejus passione quadragesi-
ma jejuniis contristaremur, ita ejus resurrectione in quin-
quagesime feriis letaremur. Non igitur jejunamus in
Quinquagesima, quia in his diebus nobiscum Dominus com-
moratur. Consimilia sunt, quæ Augustinus habet tract.
XVII super Johann. & leguntur in *Can. XXV. d. Confe-*
crat.

4 De Eo Quod Iustum Est
erat. dist. 5. ubi Quinquagesimam hanc jejunii peacti
mercedem constituit, ita scribens: *Denarius, qui accepit
nomen à numero decem, redditur, & conjunctus quadra-
genario fit quinquagenarius. Unde cum labore celebra-
mus Quadragesimam ante Pascha: cum lætitiâ verò tan-
quam acceptâ mercede, Quinquagesimam post Pascha.
Nam huic tanquam salutari labori boni operis, qui per-
tinet ad quadragenarium numerum, additur quietis & fe-
licitatis denarius, ut quinquagenarius fiat. Significavit
hoc & ipse Dominus Jesus multò apertiùs, quando post resur-
rectionem quadraginta diebus conversatus est in terra cum
discipulis suis, quadagesimo autem die, cum ascendisset in
cælum, peractis decem diebus misit mercedem Spiritus
Sancti.*

§. II. Quantum quidem ad ritum Genuflexio-
nis hoc tempore vetitum attinet, non immeritò subdu-
bitamus, num hæc prohibitio ratione ulla nitatur? Quid
enim geniculatio spiritali lætitiæ obesse potest aut de-
trahere? aut ideone in Domino gaudere jubemur, ut
nullo planè Dominum honore, qui fit genuum inclina-
tione, mactemus? Observatum tamen fuisse constan-
ter eundem hunc morem in Ecclesia veteri, discimus ex
Tertulliano, de Coron. Milit. ubi inter alia, die Dominico
inquit, nefas ducimus jejunium vel de geniculis adorare:
eadem immunitate à die Pasche usq; ad Pentecosten gau-
demus. Quin & Apostolos ceremonia hujus Autores
constituere visum fuit Hilario in Prolego. ad Psalm. Ab
Apostolis, dicens, Sabbata Sabbatorum ea religione cele-
brata sunt, ut his Quinquagesima diebus nemo stratus
corpore adoret, neq; jejunio festivitatem hujus beatitudi-
nis

Circa Festum Pentecostes

dinis impediatur. Verum longè petitam esse hanc derivationem, nec nisi sub eà ratione probari posse, quâ prisci, sumra ab exemplo Christi & Apostolorum quacunque occasione, ritus suos ad eorundem institutionem referunt, judicat Hildebrand. *Ritual. orant. cap. VI. §. 5.* Imò ipsum Apostolum Paulum id minimè observasse, ex *Act. XV. v. 36.* liquidò constat, dum ibi Paulus Thabitam resuscitaturus in genua procubuisse legitur, cum tamen id factum sit intra Pascha & Pentecosten: festinabat namque Paulus, ut die Pentecostes Hierosolymis esset, *d. cap. v. 16.* Licet igitur Alexander III. Pontifex hunc ritum stricte observari jubeat *in cap. II. de feriis* statuens, ut *inter Pascha & Pentecosten genuum flexio nequaquam fiat, nisi aliquis ex devotione id velit facere in secreto.* Sublatus tamen is fuit insequentibus seculis, nec in Ecclesiis nostris hodiè servatur, maximè cum in opere isto operato cultus divinus haud resideat, prout rectè observat Hildebrand. *d. tr. Cap. VII. §. 5. Vid. infra Cap. III. §. 2.*

§. III. Idem circa Jejuniorum omissionem per Quinquagesimam successu temporis usu venit, majorque hominibus libertas circa hanc solennitatem data fuit: nam & Jejunia intra Pascha & Pentecosten permisere Ecclesia Patres, eaq; in arbitrio cujusvis libero reliquerunt. Ità enim Isidorus *Lib. I. de eccles. offic. cap. 42.* adductus *in Can. IX. dist. 76.* *Post Pascha usq; ad Pentecosten, licet traditio Ecclesiarum abstinentia rigorem prandiis relaxaverit, tamen si qui monachorum vel clericorum jejunare cupiunt, non sunt prohibendi, quia Antoninus & Paulus & ceteri Patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur.*

abstinuisse neq; soluisse abstinentiam nisi tantum die domico. Et Hieronymus Epst. XXVIII. ad Lucinium. Nec hoc dico, ait, quod dominicis diebus jejunandum putem, & contextas quinquaginta diebus serias auferam, sed unaquęq; provincia abundet in suo sensu, & præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur, prout refertur in Can. XI. d. dist. 76.

§. IV. Inter Quinquagesimæ hos dies cum primis notari meretur *Septimana* Paschæ festum proximè inseguens, quæ in *Albis* vocatur, nec non *Dominica* eidem contigua, itidem in *Albis* dicta, vulgò *der weisse Sontag*. Causa hujus denominationis ea est, quòd antiquitus Sabbatho magno ante Pascha, baptismo sacro initiati per totam hanc septimanam albati, id est, vestibus albis amicti incederent: Ex quo Neophyti illi Fulgentio *Nivea grex* appellantur, & dies illi octo vocantur Neophytorum dies Augustino, Epist. C. XIX. cap. 17. Vid. Hildeb. d. primit. Eccles. Sacr. Temp. & Fest. tit. *Septimana in Albis*. De hac jam septimana id solum notasse sufficiat, quod ex placito Gregorii VII. legitur in can. XV. d. Consecr. dist. 5. In die Resurrectionis usq; in Sabbathum in albis, & in die Pentecostes usq; in Sabbathum ejusdem, tres Psalmos tantum nocturnos, tresq; lectiones antiquo more cantamus & legimus. Omnibus diebus aliis, per totum annum, si festivitas est, novem Psalmos & novem lectiones dicimus. Aliis vero diebus duodecim Psalmos & tres lectiones recitamus. De quo tamen Pontificis instituto Vid. D. Præl. Disput. d. Fest. Pasch. cap. II. §. 6. in fin.

§. V. Nec silentio prætereundum est, quod devotis Deo virginibus velamen non nisi aut Epiphaniarum die aut in *Albis paschalibus*, aut in Apostolorum natalitiis imponi

Circa Festum Pentecostes.

poni prohibetur, nisi forsan gravi langvōre correptis, ne scilicet sine hoc mūnere de seculo exeant, prout rescribit Gelastus Papa relatus in *Can. XI. caus. 20. qu. 1.* Intelligi autem per velum illud, *Consecrationis*, non verò *Conversionis* seu professionis, patet ex *can. sequ. XV.* & docet Aegid. Bellemera *ad d. can. XI. caus. 20.* Velum quippe Pontificiis duplex est, unum dicitur *Conversionis*, quod vidua datur, quodque ipsa sibi imponere potest, *can. XXXIV. caus. 27. qu. 1.* atque hoc si fecerit, & in ecclesia inter velatos oblationem Dei obtulerit, velit nolit sanctimoniam habitum ulterius retinere debet, *cap. IV. d. religios.* Alterum appellatur *Consecrationis*, quod solis virginibus conceditur, Gloss. in *d. cap. IV. verb. imposuerit.* & dicitur *græcè κατανέτασμα.*

S. VI. Ad *Quinquagesimæ* hoc tempus porrò referimus, quod decretum Concilii Antiocheni *cap. XX.* quotannis per singulas provincias Episcoporum concilium bis fieri jubeat, convocatis ad illud presbyteris rationem reddituris, semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festivitatis, ita ut quarta demum hebdomada, quæ consequitur, id est, *media Pentecostæ*, id compleatur, juxta verba quæ allegantur in *Can. IV. dist. 18.* Unde & præstatio, seu munerum oblatio, quæ convenientibus tunc presbyteris ab Episcopo indici consueverat, *Paschalis præstatio* vocabatur; eò, quod Synodus post Pascha solebat convocari, annotante Strauch. *Amœnit. Jur. Canon. Eccl. IX. cap. 4. n. 5.* Aliud tamen tempus Concilium Nicænum constituit, definiens, ut *semel concilium ante dies quadragessimæ habeatur, quo omnibus, si quæ sunt, simultatibus, amputatis, mandum jejunium. Et solenne Deo possit offerri.*

secun-

De eo Quod Justum Est

8
secundum verò agatur circa tempora autumnii, quod refert Gratianus in *can. III. d. dist. 18*. Et hujus Nicæni concilii tanquam potioris & nobilioris auctoritate, prædicti Antiocheni decreto derogari, dicit Jo. Anton. à S. Georgio, dictus Præpositus *ad b. can. III. dist. 18. n. 4.* nisi quis dicere malit, diversas in diversis hisce canonibus indigitari consuetudines, ut in arbitrio possum sit, concilium vel ante Quadragesimam, vel intra Pascha & Pentecost en celebrare. Sed & alium annalis hujus concilii terminum ponit *Canon Apostolorum* (uti vocantur) *XXXVI.* quando ita statuit: *δευτερον ε̄ ε̄της συνοδος γινέσθω τ̄ ιεροσολων, &c. ἀπαξ μὲν τῆ τετάρτῃ ἐπιδουαδὶ τῆς πεντηκοστῆς, δευτερον δὲ ὑπερβεβηταῖς δωδεκάτῃ.* Bis in anno Episcoporum celebratur synodus: ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vacante, neq. non in Ecclesiis incidentes contradictiones dirimunt, semel quidam **QUARTA FERIA PENTECOSTES**, secundo duodecima Hyperbetei. Aliud denique placuit Justiniano Imperatori, qui abolita canonis hujus apostolici auctoritate, unam tantum synodum quotannis fieri jubet, mense nim. vel Junio vel Septembri, in *No. vel CXXXVII. cap. 4.* In nostris Evangelicorum plerisque Ecclesiis antiquus iste mos cogendi synodos, particulares prægnantibus ex rationibus hodiè est abrogatus, earumque loco visitatio quædam anniversaria à Superintendente per illam, cui præest, diocæsin quotannis instituenda, nec non ejusdem ad conventum generalem relatio est surrogata, cujus causas & procedendi modum præ aliis latius exponit Potentiss. Sax. Elector Augustus in *Ord. Eccles. tit. vom Obey/Consistor. cap. vom Synodo. §. damit aber ic.* verbis: *Haben wir an stat obgemelder particular-Synodorum*

nodorum der Superintendenten verordnet / das hinführo jährlich bey unsern Ober Consistorio zu Dresden / an einen besondern darzu verordneten und von der Regierung abgesonderten Ordt / zween General Synodi gehalten / und in denselben vermöge nachfolgender Ordnung / alle eingebrachte Fehl und Mängel an Kirchen und Schuldienern / wie auch ihren Zuhörern abgelesen / mit Fleiß erwogen und berathschlaget werden soll / wie solche abzuhelffen und zu verbessern seyn mögen. Atque huic negotio tempus iidem intra Pascha & Pentecostē proximum voluit Serenissimꝰ Legislator d.l.Ord. Eccles. cap. Wenn die Synodi gehalten 2c. verb. So ordnen und wollen wir / das die Superintendenten und Adjuncten die Disputation dergestalt anstellen / daß sie damit vor Michaelis im Winter / und Mariæ Geburt im Sommer fertig werden / und dem general Superintendenten die selbigen vor igt gemeldeter Zeit zu stellen / welcher sich mit den exacten darnach achten soll / daß dieselbigen vor Quasimodogeniti im Frühling / und vor Michaelis im Herbst fertig werden / und also obgemeldete General Synodi allewege nach Quasimodogeniti und Michaelis bey unsern Ober Consistorio zu Dresden gehalten / dazu die verordneten Generales Superintendentes verschrieben werden sollen / 2c.

§. VI. Incidit præterea in Quinquagesima hoc tempus, *Festum Ascensionis Domini*, cujus solennis feriatio non solum à Manuele Comneno Orientis Imperatore, in Constitutione ejus II. quæ extat post Novellas Justiniani, verb. *ἡ ἡμέρα τῆς ἀναλήψεως*, tum etiam *Servatoris assumptionis*. Sed & Jure Canonico, *can. 1. d. Consecr. dist. 3. & cap. fin. d. feriis*. nec non Constitutione Imperii

In

In der Rhyserl. Erklehr. wegen der Religion zu Augspurg. An. MD XLIX. tit. von den Ceremonien. §. man sol auch die Fest. ic. ib. Die Auffarth des HERM est mandata: Quam & Ecclesia nostra evangelica hodie sequuntur. Vid. Chur. S. Kirchen-Ord. Tit. von den sondern Festen. It. Weimar. Kirchen-Ord. Part. I. cap. 10. §. Der Tag der Himmelfarth Christi wird auch billig ganz gefeyret.

§. VIII. Quamvis autem, secundum superius tradita, iugis quaedam & continuata frstivitas absque jejuniis & genuflexione per totam Quinquagesimam servata quondam fuerit à primitiva Ecclesia, peculiari tamen ratione triduanum Jejunium ante Ascensionis festum fuit inductum. Primus hujus instituti auctor perhibetur Mamertus Viennæ in Gallia Episcopus, permotus ad id vastis terramorbis, qui circa An. Chr. CCCCLXVI. Regnum miserè affligebant, visisque spectris, nec non lupis & ursis, qui portas urbium ingressi & per plateas vagati immane quantum homines terrebant, Polyd. Vergil. *Lib. VI. d. rer. invent.* Adjecit postea Gregorius M. Litanias majores, quæ preces tum pro Ecclesia, Politia & Oconomia, tum & privatorum salute complectebantur, Hildebr. *d. Primit. Eccles. Sacr. Templ. & Fest.* Has denique Litanias & jejunia confirmavit Concilium Aurelianense I. relatum in *can. III. d. Consecr. dist. 3.* ita sanciens: *Rogationes, id est, Litanias, ante Ascensionem Domini placuit celebrari, ita ut præmissum triduanum Jejunium in dominica Ascensionis solemnitate solvatur: per quod triduum servi & ancilla ob opere relaxentur, quò magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.* Ab his igitur Rogationibus publicis tam Dominica dies Festum Ascensionis præcedens, quam tota illa

illa septimana nomen adepta est, ut vocetur Rogationū, Die Bettwoche / und Bettsonntag. Et hæ Rogationes tribus diebus non solum inter ferianda tempora ex decreto concilii Lugdunensis referuntur, in *can. 1. d. consecr. dist. 3.* quod repetit Imperator Carolus V. in der Kaysers. Erklärung wegen der Religion An. MDXLVIII. Tit. von den Ceremonien. s. Man soll auch behalten die Bettwochen vor der Auffahrt des Herrn. Sed & in istis omnes actus judiciales, præsertim juramentorum præstationes, prohibiti fuerunt per Concilium apud sanctum Medardum habitum, cujus sanctio legitur in *can. XVII. caus. 22. qu. 5.* his verbis: *Decrevit sancta Synodus, ut à Septuagesimâ usque in octavam Pasche, & ab adventu Domini usq. in octavam Epiphania, nec non in Jejniis quatuor temporum, & in litanis majoribus, & in diebus dominicis, & in diebus Rogationum (nisi de concordia & pacificatione) nullus super sacra Evangelia jurare præsumat.* Quod & nunc observat Camera Imper. Vid. *Ord. Cam. Wormat. de An. MDXXI. tit. vacant. & d. An. MDLV. Part. 2. tit. 33.*

§. IX. Has tandem Litanias & Rogationes sequiori ævo Papicolarum commutarunt in Processus solennes, vulgò Bettfahrten / congregatisque vicinis Deum pro conservatione recentium frugum invocarunt publicè, quos late describit & exponit Guilielm. Durand. *Ration. div. offic. Lib. VI. c. 102.* Qui quidem mos in se haudquaquam videretur culpandus, modò non in Ambarvalia ethnica & detestandam degenerasset superstitionem, quando trunci & sanctorum imagines circum frumenta crescentia lati fuerunt, & adhuc feruntur, quasi per hos ab injuria quavis defendi possent segetes, de quo conqueritur Casp. Finck. *Meditat*

theolog. d. appell. Dom. post. F. Pasch. §. XXXIV. & XXXV. Magis autem laudem meretur, magisque approbanda venit nonnullorum locorum Consuetudo, quâ rustici circa idem tempus Ferias suas tonitruales celebrant, communiter die Hagelfeyer / convenientes sc. in templo, concionem audientes, conjunctasque fundentes preces ad Deum, ut fruges terræ à tempestatibus aliisque periculis & incommodis custodire dignetur, Vid. Finck. cit. loc. §. XXXVIII. & XL.

§. X. Fuit & quondam in certis quibusdam Ecclesiæ Romanæ locis receptum, ut à Septuagesima usque ad septimum post Pentecosten diem, & sic per totum Quinquagesimæ spatium nuptiæ non concederentur celebrari, cum contra aliis in locis eadem tribus tantum ante Ascensionem diebus, usque ad octavam post Pentecosten, prohiberentur: qua de re consultus Clemens III. Papa certi quidpiam determinare noluit, sed, *sive secundum canones à septuagesima usq. post octavas Paschæ: sive juxta consuetudinem Ecclesiæ Romanæ usq. post 7. diem festi Pentecostes (quod caret octavis) nuptiæ suspendantur, in dominica qua sequitur, & deinceps licite celebrari, permisit. cap. IV. de feriis.* Nostræ Ecclesiæ DD. orthodoxi cum Magistratib9 politicis, nullum hic temporis discrimen quoad nuptias celebrandas agnoscunt, nisi quod earundem solennitatem in die festo & sacro peragi nolunt, adeoque nuptialem festivitatem in septimana Rogationum fieri concedunt, ita tamen ne tertius huic solennitati destinatus dies in Ascensionis Festum incidat, vel is saltem usque post illud festum differatur, quò scil. absque impedimento sacra tractari possint, omnisque commellationibus carnis ac voluptatibus

occa-

occasio præcidatur, juxta ea, quæ habet Carpz. *Jurispr. Consist. Lib. II. def. 156.* Sed ad ipsam progrediamur Pentecostes considerationem: Sit igitur

CAP. II.

De

ORIGINE ET OBSERVATIONE FESTI PENTECOSTES,

§. I.

PENTECOSTES verbum græcum esse, ac denotare *quingagesimam* diem, perinde ac Græcos dicitur *πεντηκοστή*, sc. *ἡμέρα*, *Actor. II. v. 1. & XX. v. 16. I. Cor. XV. v. 8.* nemini est ignotum. Licet autem hoc vocabulo quondam toti quinquaginta dies, à Paschatis festo numerandi, fuerint denotati: Propriè tamen hoc nomine venit solus *quingagesimus* dies post Pascha, qui S. Spiritus factus est, & in quo ejus missionis, Apostolis primùm, dein & aliis factæ memoria in Christianorum Ecclesia celebratur. Germani vocant *Pfingsten* / quod idem esse volunt, ac *der funff igste Tag nach Ostern.*

§. II. Pentecostes hoc quidem festum, æque ac Paschatis, Christianis cum Judæis commune est. Nam sicut quingagesima die à pascha Hebræis ex lege divinâ pentecoste colebatur *Levit. XXII. vers. 15. Deuter. XVI. vers.*

9. 10. Ita & Christiani totidem dierum decursu post Pascha Pentecostalem celebrant festivitatem. Verum non idem utrisque est finis, nec eadem celebrationis ratio: Judæi quippe hoc festo recordabantur Legis in monte Sinai quinquagesimo post exitum ab Ægypto die promulgatæ; nobis verò hoc festum exhibet memoriam missi à Christo Spiritus Sancti in Apostolos, quippe quæ die post Servatoris resurrectionem quinquagesimo facta erat. Judæi hoc festo panes offerre jubebantur de novo frumento confectos, ad declarandam suam pietatem ac gratitudinem erga Deum pro collectis frugibus: Nos autem divinum laudamus Numen ob Spiritus S. dona in nos collata, quod est offerre panem novum, sicut explicat Durandus *Ration. divin. offic. Lib. VI. cap. 117. n. 9.* Caterum computationem hujus temporis, & quonam die Pentecostes Festum ab Hebræis celebrari debuerit, vide exactè deducentem Joh. Lightfoot, in *Horis Hebraic. ad Evang. S. Lucae, cap. VI. vers. 1.*

§. III. Antiquissimam in Ecclesia Christiana hujus festi esse observationem, nemo dubirat: An verò sanctos Apostolos habeat autores, non æque constat. Polydoro Vergilius *Lib. IV. cap. 8.* exserte memorat nonnullos, qui putarint, pentecostes diem non fuisse festivum inter Christianos tempore Apostolorum, quoniam vestigia ejus nulla expressa extant in Novo Testamento. Et quamvis Lucas *Act. XX.* scribat, festinasse Paulum, si possibile sibi esset, ut Pentecostalibus sacris Hierosolymæ interesset; Sunt tamen, qui dubitant, utrum de Judæorum an Christianorum Pentecoste illud sit accipiendū, quos citatos vide apud Hospinian. *d. Fest. Christian. Tit. Pentecost. fest.* Certè
rau-

tè paulum eodem studio & alacritate ad Judæorum festū properasse probabile est, cum ingens multitudo in illo convenire soleret, ex qua nonnullos per prædicationem Evangelii ad fidem se perducturum sperabat, sicut eadem de causa ipse Servator in majoribus festis plerunque Hierosolymam ascendit, & in celeberrimo Paschatis festo ibidem mori voluit. Polyd. Verg. *cit. loc.*

§. IV. Quicquid hujus sit, in concilio sanè Eliberrino, quod Nicæno ferè coævum est, *can. XLIII.* hujus festi celebratio jam fidelibus legitur injuncta, ejusque institutio scripturæ assignatur, quando ita statuitur: *Pravam institutionem emendari placuit, juxta auctoritatem Scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes celebremus: quod qui non fecerit, quasi novam hæresim induxisse notetur.* Quare autem Imppp. Valentinianus, Theodosius & Arcadius in *L. II. C. Theod. de Feriis* hujus festi nullam fecerint mentionem, cum tamen Kalendas Januarias, nec non Paschæ dies, eosque qui septeno numero vel antecedunt vel sequuntur, recenscant: pratereaque ex *L. fin. C. Theod. de Spectac.* constet, Pentecostales dies in religiosissimis jam tùm fuisse numeratos, non immeritò mirum quidam videre possent. Sed resolvit hoc dubium Jac. Gothofr. in *not. ad d. L. II. C. Th. de fer. §. fin.* ratus, quod etsi Pentecostes solennitas apud Christianos religiosa celebritate isto quoque jam perageretur tempore, nondum tamen juridicis diebus in orbe Romano tunc hos dies fuerint exempti, sed satis inter illa initia visum, si præcipui quidam dies, Paschales scilicet & Solis, veneratione Christianæ religionis, exciperentur, ac non etiam alii, quantumlibet feriati, qui in diem Solis non inciderent. Successu verò temporis ab Imperatoribus non solum, sed &

& à sanctorum Patrum congregatione hic dies in festorum catalogum fuit relatus : Manuel namque Comnenus Imperator in Constitutione suà II. quæ adjecta hodiè legitur Novell. Imp. Justiniani expressè sancit : Ταύταις ὡς τέλειον ἀπεδείχθη συνέχευται δὴ συνταξίαι καὶ αἱ μεσοτήτες τῆς τεσσαρεσθαιεθνεῶν ἡμερῶν ἡμετέρας καὶ τῆς πενήντης, *Hic omnino (vel in totum) feriatis diebus connumerabuntur medietates quadragesimalis jejunii, & PENTECOSTÆ.* Lugdunense quoque Concilium inter festa per annum ferianda recenset *Sanctos dies Pentecostes, can. 1. d. consecr. dist. 2.* Quod & placet Gregorio IX. *incap. fin. X. de feriis.*

§. V. Circa ipsam tamen festivitatis hujus observationem, diversitatem quandam invenimus. Non enim par hujus festi solennitas semper fuit cum aliis festis majoribus. Paschalis quippe festum, nec non Natalis Domini, per integros octo dies primitus peractum fuisse, Pentecostes vero festum unicum tantum durasse diem novimq. Hinc Clemens V. *incap. IV. de feriis. Pentecostes festum carere octavis* scribit. Sub finem deinde seculi XI. in Concilio Constantiensi decretum fuit, ut festum Paschatis tribus, totidemque Pentecoste celebraretur diebus, Hildebr. *de primit. Eccles. Sacr. Templ. & Festis.* Atque cum hac præsca Ecclesiæ Constitutione, modernæ tam pontificiæ quàm Evangelicæ Religionis Ecclesiæ in hunc usque diem conveniunt, sanctum Pentecostes festum non solum majoribus accensentes festivitibus, sed & illud per integros tres dies, prædicatione verbi divini, cantione hymnorum sacrorum, Sacramentorum administratione aliisque ad divinum cultum facientibus operibus piis, solenniter agitates, prout non solum patet ex S. Cæsareæ Majestatis in

Comi-

Comitiis Augustanis An. M D XLVIII. promulgatâ declaratione in puncto Religionis. Tit. von den Ceremonien. s. Man soll auch die Fest. ib. die Pfingsten mit zweyen folgenden Tagen; Sed & legitur in *Ordin. Eccles. Elector. Sax. Tit. von den sordern Festen. ib. der Pfingsttag von der Sendung des heiligen Geistes. In nonnullis tamen Evangelicorum provinciis, tertia hujus festi dies, æque ac Paschatis, dimidiam saltem partem solenniter celebratur, ut videre licet ex Ordin. Eccl. Vinariefs. Part. I. cap. 10. verb. Mit dem Pfingst-Fest von der Sendung des heiligen Geistes soll es auch gleicher Gestalt / wie bey dem Feste der Geburt Christi und Oster-Fest gemeldet / gehalten werden.*

§. VI. Cæterum, cum diebus istis Pentecostalibus sacrae fidei dogma de Spiritu Sancto publicè à suggestu proponi soleat, non abs re erit, quænam veterum Imperatorum de hoc fuerit sententia, brevibus dispicere. Et quantum quidem ipsam Spiritus Sancti Personam atque Deitatem, quam Christiani in Symbolo Apostolico corde & ore profitentur, attinet, eandem Imperatoribus Gratiano, Valentiniano & Theodosio fuisse mentem, apparet ex Eorundem Edicto ad populum urbis Constantinopolitanæ, in *L. I. C. d. Sum. Trinit.* quæ desumpta est ex *L. II. C. Theod. d. Fid. cathol.* ubi cunctos populos, in tali volunt religione versari, quam divum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio usque tunc ab ipso insinuata declaraverat, hoc est, *ut secundum Apostolicam disciplinam Evangelicamq. doctrinam, Patris, Filii & Spiritus Sancti unam deitatem sub pari majestate & sub pia Trinitate credant.* Theodosius sc. M. cum in

C

ipfis

ipsis Imperii sui primordiis videret, Orientem, cui præerat, hæresibus contaminatum, & per quadraginta jam annos, sub Arrianis Imperatoribus, Constantino nimirum & Valente, præcipuè Constantinopolitanum populum in varias distractum sectas & sententias, sicut Ecclesia ab Arrianis ferè tota teneretur, testante Sozomeno *Hist. Eccles. lib. VII. c. 5.* Arrianam potissimum hæresin pessundatam, catholicam è contrariò & orthodoxam fidem restitutam cupiens, ab ipsâ prius regia urbe Constantinopoli orsus est, unde velut ex acropoli teu capite exemplum in cætera derivaretur, adeoque veram de spiritu S. doctrinam ex Apostolorum scriptis erutam publico hoc proposuit & explicavit edicto. Cui deinde mox aliam Constitutionem ad Auxonium Proconsulem Asiæ subjungit, in *L. III. C. Tb. d. r.* quæ abest à Cod. Justin. jubens, *Episcopis tradi omnes ecclesias, qui unius majestatis atq. virtutis Patrem, & Filium & Spiritum Sanctum confitentur, ejusdem gloriæ, claritatis unius, nihil dissonum profanâ divisione facientes, sed Trinitatis ordinem, personarum adfertionem, & divinitatis unitatem.*

§. VII. Consona hæc omnia esse divinis elogiis, nemo orthodoxus erit, qui inficias eat. Quare antecessorum suorum vestigia laudabiliter premens Justinianus gloriosissimus & verè catholicus Imperator, eandem fidei suæ confessionem edere nullus dubitavit in *L. V. C. de Summ. Trinit.* quando §. 1. eam ita exprimit: *πιστεύοντες γὰρ εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, μίαν ἰστίαν ἐν ἑσσην ὑπόστασιν, προσκυνῶμεν ὡς Θεότητα, ὡς ἀνάγκη τριάδα ὁμοῦσιν,* h. e. interprete Contio, *Credentes enim in Pa-*

in Patrem & Filium, & Sanctum Spiritum, unam
 essentiam in tribus hypostasis, seu subsistentibus personis,
 adoramus unam deitatem, unam potestatem, trinitatem
 consubstantialem. Quod & repetit in Edicto ad Con-
 stantinopolitanos L. VI. §. 1. C. eod. Πιστεύομεν γάρ εἰς ἕνα
 Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χρι-
 στοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς πνεῦμα τὸ ἅγιον, μίαν ἑστάν
 ἐν τρισὶν ὑποστάσει, ὡροσκυμέντες μίαν θεότητα, μίαν δύνα-
 μιν, ἰσοδά ὁμοῦσπον, i. e. ex ejusdem Contii versione:
 Credimus itaque in unum Deum Patrem omnipotentem,
 & in unum Dominum Jesum Christum, filium Dei, & in
 Spiritum Sanctum unam essentiam in tribus hypostasis
 sive subsistentibus personis, adorantes unam deitatem,
 unam potestatem, trinitatem consubstantialem. Add. L.
 fin. §. 1. & 2. C. d. t.

§. VIII. Nec aliud de operibus Sancti Spiritus
 sensit pius Imperator, sed consentanea per omnia Sa-
 era Scriptura docuit. Cum enim conceptionem Chri-
 sti in Mariæ utero Spiritum Sanctum obunbratione sua
 operatum dicat Lucas, cap. 1. 35. id itidem confessus fuit
 Justinianus, L. V. §. 1. C. d. Summ. Trinit. credens τὸν
 μονογενῆ τῷ Θεῷ υἱὸν σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, h. e.
 Unigenitum Dei filium, incarnatum esse ex Spiritu Sancto.
 Add. d. L. fin. §. 1. & 2. eod.

§. IX. Quando porro Spiritus Sanctus corda fi-
 delium inhabitare in Scripturis divinis asseritur Roman.
 VIII. v. 9. 10. I. Iob. III. v. 24. I. Corinth. III. v. 16. & VI.
 v. 19. Justinianus idem asserere sustinet, devotaq; men-
 te sperat, id est, explicante Cujacio, Lib. XII. Obser. v. c. 16.

credit, Spiritum Sanctum ex summo rerum Parente accepit, *L. II. §. 1. C. d. summ. Trinit.*

§. X. Verum de Processione Spiritus Sancti, quid crediderit & docuerit Justinianus, non usquequaque videtur in procivi. Nota quippe est celebris illa controversia, quæ Græcam & Latinam Ecclesiam jam inde ab antiquissimis seculis distraxit, & in præsens usque seculum disjungit miserrimè, dum Latini Spiritum Sanctum à Patre simul & Filio, spiratione prorsus ineffabili & nobis incomprehensibili, ab æterno procedere asserunt, Græci contra à solo Patre per Filium & non à Filio simul eundem procedere contendunt. Agitata fuit hæc fidei quæstio per tot secula, atque in tot ventilata Patrum confesibus, tandemque tot ac tam firmi scripturæ dictis rationibusque Latinorum opinio firmata, ut mirum sanè sit, Græcos huic sententiæ hætenus accedere noluisse, sed schisma hoc in præsentem usque diem tenere pertinaciter. Nostrarum equidem partium & instituti non est, rationes, quæ ab utrisque proferuntur, hic vel adducere, vel discutere, sed curiosos ejus indagatores remittimus ad Scriptores Theologos, imprimis Dionysium Petavium, qui *Tom. I. Dogmat. theolog. Lib. VII. à c. i. usq. ad 19.* hoc thema copiosissimè pertractat. Cui verò sententiæ addictus fuerit Imperator noster, brevibus dispiciemus. Jacobus famè Cujacius *d. L. XII. Obs. c. 26.* statuit, Justinianum, cum in Græcorum Ecclesiis fuerit educatus, easque rexerit, illorum hac in re fovisse opinionem: Cum enim recte credentes Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere asserant, Justinianus unà cum Antecessoribus suis
Gra-

Gratiano, Valentiniāno & Theodosio Eundem ex summo verum parente sperari & accipi, dicit, in L. II. §. 1. C. d. Summ. Trinit. indeque processionem ejus à solo Patre stabilire videtur. Veruntamen ab hac sinistra imputatione liberat Imperatorem quod is in *Novell. CXXXI. c. 1.* Constantiāopolitanam synodum, unā cum Nicēnā, Ephesinā prima & Chalcedonensi tanquam œcumenica approbat. Licet autem in dicta Constantinopolitana synodo, fideique in eadem facta confessione, processio- nis à Filio speciātim nulla fiat mentio, haud longo ta- men post tempore, communi Ecclesiæ consensu, addi- tum & insertum fuisse verbum: *Filiog.*, & symbolum cum hac adjectione absque crimine innovatæ religionis cantari cœpisse, demonstrat Petav. *Dogm. theolog. d. Lib. VII. cap. 2. & 10.* Deinde verba d. L. II. C. Summ. Trinit. ita emendat Jacob. Gothofr. ad L. VI. C. Theod. de Hæret. (ex qua desumpta est cit. L. II. C. Justin.) ut loco ejus, quod vulgò habetur: *qui spiritum sanctum* (qui id, quod ex summo Parente speramus, accipimus) vel uti legitur in Cod. Justin. *Spiritum Sanctum, quem ex summo rerum parente & speramus & accipimus &c.* Legi debeat: à quo id quod &c. adeoque non ad processionem Spiritus, sed ad ejus operationem & dona referantur. Tandem etiam responderi potest, Positione Patris in all. LL. non excludi sed potius comprehendi filium, quandoquidem Spiritus S. non tantum à Patre, sed & à filio mittitur. *Job. XIV. v. 14. & XVI. v. 7.* prout explicat Dionys. Goth. ad d. L. II. C. de Summ. Trin. n. 38. Jul. Pacius in *Method. C. d. t. n. 14.* Add. Georg. Christoph. Walther. *Postill. Harv. in fest. Pentec. §. CXXCV.*

§. XI. Atque juxta hanc fidei professionem Concilium Toletanum I. asserere non dubitavit: *Credimus Spiritum quoque esse Paracletum, qui nec Pater sit ipse, nec Filius, sed à Patre Filioq; procedens. Est ergo ingenuus Pater, genitus Filius, non genitus Paracletus, sed à Patre Filioq; procedens. Cum quo concordat Concilium Lugdunense, ita definiens: Fidei ac devota professione fatemur, quod Spiritus Sanctus eternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio: non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit: hoc professus est hactenus, predicavit & docuit, hoc firmiter tenet & pradicat, profitetur & docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium & magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum atq; Doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis premissæ veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi: Nos hujusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, eternaliter Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere: sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre & Filio tanquam ex uno procedat, veluti refertur in cap. 1. d. Summ. Trinit. in VI. Clarius tandem hunc articulum exposuit Græcamq; ecclesiam cum Latinâ conciliare amissus est Eugenius IV. in Concilio Florentino, cujus decretum legitur in cap. II. d. Summ. Trinit. in VII. his conceptum verbis: Convenientes Latini & Græci in hac sacrosancta œcumenicæ Synodo, magno studio invicem usi sunt, ut inter alia etiam articulus ille de divina Spiritus sancti processione, summa cum diligentia & assidua inquisitione discutere-*

tur.

rar. Prolatis verò testimoniis ex divinis ſcripturis, plurimisq; authoritatibus ſanctorum Doctorem, orientalium & occidentalium: aliquibus quidem ex Patre & Filio, quibusdam verò ex Patre per Filium procedere ducentibus Spiritum ſanctum, & eandem intelligentiam aſpicientibus omnibus ſub diverſis vocabulis, Græci quidem aſſeruerunt, quòd id, quòd dicunt, Spiritum ſanctum ex Patre procedere, non hac mente proferunt, ut excludant Filium: ſed quia eis videbatur (ut ajunt) Latinos aſſerere Spiritum ſanctum ex Patre & Filio procedere tanquam ex duobus principiis & duabus ſpirationibus, idè abſtinuerunt à dicendo, quòd Spiritus ſanctus à Patre procedat & Filio. Latini verò affirmaverunt, non ſe hac mente dicere Spiritum ſanctum ex Patre Filioq; procedere, ut excludant Patrem, quin ſit fons atq; principium totius Deitatis (Filii ſc. ac Spiritus ſancti) aut quòd id, quòd Spiritus ſanctus procedit ex Filio, Filius à Patre non habeat, ſive quòd duo ponant principia, ſeu duas ſpirationes: ſed ut unum tantum aſſerant eſſe principium unicamq; ſpirationem Spiritus ſancti, prout hactenus aſſeruerunt. Et cum ex his omnibus unus & idem eliciatur veritatis ſenſus, tandem in infrà ſcriptam & Deo amabilem eodem ſenſu eademq; mente unionem unanimiter concordarunt & conſenſerunt. In nomine ejus Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filii & Spiritus Sancti, hoc ſacro univerſali approbante Florentino Concilio diſſiniimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianiſ credatur & ſuſcipiatur, ſicq; omnes profiteantur, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio aternaliter eſt, & eſſentiam ſuamq; eſſe ſubſiſtens habet ex patre ſimul & Filio & ex utroque aternaliter, tanquã ab uno principio & unica ſpiratione
pro-

24. *De Eo Quod Iustum Est*
procedit. Declarantes quod id quod sancti Doctores & Patres dicunt ex Patre per Filium procedere Spiritum S. ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur Filium quoque esse secundum Græcos quidem, causam, secundum Latinos vero, principium subsistentia Spiritus sancti sicut & Patrem. Et quoniam omnia quæ Patris sunt, Pater ipse unigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem, hoc ipsum quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius à Patre æternaliter habet, à quo etiam æternaliter genitus est. Diffinimus insuper explicationem verborum illorum Filioque, veritatis declaranda gratia & imminente tunc necessitate, licite ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam.

CAPVT III.
DE EO QVOD IVSTVM EST
CIRCA
FESTVM PENTECOSTES
In ECCLESIASTICIS

§. I.

LVra circa Pentecostes Festum constituta consideraturi, separabimus negotia ecclesiastica à secularibus, & de utrisque seorsim videbimus. Ad illa igitur pertinet I. *Feriatio Festi*, quæ non sacris tantum conciliorum decretis,

tis, sed & Imperii Constitutionibus, & omnium principum Christianorum Ordinationibus injungitur, prout *supr. cap. II. §. demonstravimus.* Tanta verò olim hujus festi fuit solennitas, ut ex decreto Concili Agathensis, *cap. LXIII. & Avernensis, cap. XIV. nulli civium licuerit illud celebrare in villa, nisi quem infirmitas probaverit tenuisse, can. V. de Consec. dist. 5.* eodemque Agathensi concilio fuerit sancitum, *ut si quis in clero constitutus ab ecclesia sua diebus pentecostes absuerit, dum potius secularibus lucris studet, quam servitio Dei parere convenit, triennio à communionem suspendatur, can. XXIV. caus. 7. qv. 4.*

§. II. Eò quoq; in religionis Zelo processerunt Pontifices, ut Gregorius VII. in concilio generali lectiones & preces publicas in hoc festo recitandas ad numerum requisiverit, statuens, *ut in die Pentecostes usq; in Sabbatum ejusdem tres Psalmi tantum nocturni, tresq; lectiones antiquo modo cantentur, & legantur. Omnibus diebus aliis per totum annum, si festivitas est, novem Psalmi, & novem lectiones. In dominicis diebus XVIII. Psalmi (excepto die Pentecostes) & novem lectiones. can. XV. d. Consecr. dist. 5.* Verùm quid de hoc cultu divino ad numeros arithmeticos composito dicendum sit, aliorum judicio relinquimus.

§. III. Sed & hoc ad cultum divinum & officium pentecostale veteris Ecclesie pertinet, quod diebus hisce pentecostalibus commemoratio apostolica passionis fuerit celebrata. Discimus hoc ex *L. sin. C. Theod. de Spectat.* ubi Theodosius & Valentinianus Cass. Theatrorum spectacula Quinquagesimæ diebus fieri prohibent,

libent, quippe quo tempore commemoratio Apostolica passionis, totius Christianitatis magistra, à cunctis iure celebratur. Inui autem his verbis passionem Pauli, qui *κατ' ἐξοχήν* Apostolus apud Græcos fuit dictus, & cuius passionis initium in Pentecosten incidit, Actor. cap. XXI. arbitratur Gothof. *ad d. l. fin. n. 6.* Verum & lecti- onem de Adventu Spiritus S. super Apostolos, in Penteco- ste solennem fuisse, liquet ex *can. XC. de consecr. dist. 4.* quando Ambrosius scribit. *Sequitur spirituale signacu- lum, quod audistis hodie legi.* ubi Glossa: *Hodie, sc. in die Pentecostes: quia lecta fuerat Epistola de Adventu Spiritus Sancti in Apostolos.*

§. IV. Pro devotione porrò Christianorum hac in festiuitate augendâ, requirit Concilium Nicænum, ut stantes illi orent, nec genua flectant. Ita enim in *cap. XX.* quod refert Gratianus in *can. X. de consecr. dist. 3.* statuit: *Quoniam sunt in die Dominica quidam ad orationem genua flectentes & in diebus PENTECOSTES, statutum est à sancta Synodo (quoniam consona & conuer- niens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est) ut stantes ad orationem vota Domino reddamus.* Ratio dubio procul est latitia illa publica, quæ hoc tempore totam Ecclesiam replet, ob aduentem supra nos Spi- ritus Sancti gratiam, propter quam die Pentecostes laus dicitur Deo & Alleluja cantatur, secundum ea quæ habet Ambrosius in *can. IIX. dist. 76.* Et bona quidem intentione à concilio Nicæno atque Patribus hoc statu- tum esse non negamus; an vero solennitati festi diei aut sacræ latitiæ per genuum flexionem quid detrahatur, valde ambigimus. Quare cum ejusmodi ritus & cere-
monia

monia adiphororum loco habeantur, haud immeritò à prædictâ concilii dispositione Ecclesiæ nostræ secessum fecere, genuum inclinationes nullo tempore prohibentes, neque has gaudio pentecostali quicquam obesse docentes, uti jam suprà *cap. I. §. 2.* monuimus.

§. V. Præterea hanc quoque reverentiam Pentecostes huic festo exhibere voluit Bonifacius VIII. papa, ut, cum prædecessorum suorum constitutionibus, tempore Ecclesiastici interdicti, in terris seu locis huic interdicto subjectis, celebratio missarum & divinarum officiorum prohiberetur, hoc ipsum emendans, concederet, singulis quidem diebus in ecclesiis & monasteriis missas celebrare & divina officia dicere, submissa tan en voce & januis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, nec campanis pulsatis; in festivitatibus verò Natalis Domini, Paschæ & PENTECOSTES, permetteret campanas pulsare, & januis apertis altâ voce divina officia solenniter celebrare, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admittis: sic tamen ut illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent, prout habetur in *cap. fin. de sent. excommun. in VI.*

§. VI. Sed majores lustremus hujus festi solennitates. Præcipuum inter has sibi locum vindicat *Neophytorum Baptismas*, qui in primitiva Ecclesia hoc tempore celebrabatur. Non solum autem, Quinquagesimæ diebus collatum fuisse baptismum, patet ex *L. fin. C. Theod. de spect.* ubi Imperatores de his Quinquagesimæ diebus verba facientes addunt: *Quam-*

diu cœlestis lumen lavacri, imitantia novam sancti baptismatis lucē vestimenta testantur. Vid. Socrat. Hist. Eccl. Lib. I. cap. 21. Tettull. d. Bapt. cap. XIX. Sed & speciatim Pascha & PENTECOSTEN hanc sibi solennitatem & privilegium vendicasse, Syricii Papæ ad Himerium Tarraconensem scripta epistola nos docet, quæ refertur in *Can. XI. d. Consecr. dist. 4.* Cui addi potest Leonis papæ constitutio ad universos Episcopos per Siciliam, in *can. XIII. d. dist.* nec non Decretū Concilii Gerundinensis, in *can. XIV. d. l.* quæ omnia relata vide in Disp. D. Præf. de Eo quod iust. est circ. Fest. Pasch. cap. II. §. 7. Instituti huius ritus rationem assignat Leo Papa in *epist. IV. ad univ. episc.* exhibita in *can. XIII. de consec. dist. 4.* ubi scribit: Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica auctoritate servare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui in die, quo omnium credentium numerum promissus Spiritus Sancti replebit adventus, trium millium populum suâ prædicatione conversum lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta scriptura, quæ Apostolorum actus continet, fidei historia docet, dicens: His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri & fratres? Petrus verò ad illos, pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.

§. VII. Ab hac tamen temporis observatione exceptos voluit Concilium Gerundinense illos, qui mortis aut alia gravi necessitate urgentur; sic enim in *can. XV. de Consecr. d. dist.* definit. De catechumenis baptizandis

zandis id statutum est, ut in Pascha solemnitate, vel PENTECOSTES, quando majoris celebritatis major celebritas est, tanto magis ad baptizandum veniant: ceteris solemnitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari: quibus quocumque tempore convenit baptismum non negari. Quod & precipit Gelasius Papa in can. VII. d. l. quando Venerabilis, inquit, baptismi sacramentum non nisi in festivitate Paschali & PENTECOSTES tradere presumas Episcopus: exceptis iis, quibus urgente mortis periculo talibus oportet, ne in aeternum pereant, remediis subveniri. Quod & pertinet ejusdem epistola ad Episcopos Lucaniae in can. XIX. d. l. Quae aliaque loca latius recensentur in d. Diss. de Fest. Pasch. cap. II. S. 9. Veruntamen mutata jam Ecclesiae facie nullum hodie, quoad baptismum conferendum, servari temporis discrimen, nec nisi gravibus de causis hunc antiquorum ritum abolitum fuisse, notius est, quam ut longiori demonstratione indigeat.

S. VIII. Idem circa *Eucharistia Sacramenti* observare licet, cujus administratio similiter quondam plerumque non nisi in Pentecostali aliisque majoribus festis erat usitata. Hinc ita Fabianus Papa in can. XVI. de consec. dist. 2. statuit: *Esi non frequentius saltem in anno ter laici homines communicent, (nisi forte quibus majoribus quibuslibet criminibus impediatur) in Pascha videlicet, & PENTECOSTE & Natali Domini.* Idem Concilium Agathense in can. XIX. d. l. his decernit verbis: *Saculares, qui in Natali Domini, Pascha & PENTECOSTE non communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur: Ut & Eliberitanum, in can.*

XXI. *ibid.* Nec inter catholicos numerabitur, qui in istis videlicet temporibus, Pascha, PENTECOSTES Natali Domini non communicaverit. Videatur tamen de hoc iudicium in laud. Disp. de Fest. Pasch. d. cap. II. §. 11.

§. IX. Quod ad augendam hujus festi celebritatem de Baptismatis & Coenae Dominicae collatione constitutum visum fuit antiquis Ecclesiae Patribus, idem & circa *Collationem ordinum Majorum* voluerunt observari, jubentes ut ordines illi, qui sunt Episcopatus, Archidiaconatus, Archipresbyteratus &c. non nisi in jejuniis quatuor temporum, speciatim vero in festo Pentecostes conferantur. Ita enim Alexander III. *Sabbatho quidem Pentecostes non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta Spiritus Sancti gratia) celebrentur. cap. I. de temp. ordinat.* Excipitur tamen solus Pontifex Romanus, cui in signum praeminentiae hoc quovis sabbatho facere concessum *cap. III. d. t.* Sed haec veterum placita à Superstitione non longe abesse demonstrat Casp. Ziegler. in *Not. ad Lancell. Lib. I. tit. 24. §. 6.* Ideoque in nostris Ecclesiis jam nullum amplius obtinent locum.

§. X. prater has dictas solennitates & praerogativas Festi pentecostalis, notari meretur *Jejunium*, quod veteres in Pentecostes hebdomate constituere. Est illud unum ex jejuniis illis notissimis quatuor temporum, & *astruum* vocatur in *can. VI. dist. 76.* memoraturq; ab Urbano Papa in *can. IV. d. dist.* ubi decretum concilii Placentini hac de re adducit, ita definiens: *Se a-
ruimus*

tuibus etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: Primum in initio Quadragesime: Secundum in hebdomade PENTECOSTES: tertium vero in Septembri: quartum in Decembri more solito fiat. Leo vero Pontifex hujus instituti, quantum quidem ad jejunium pentecostale attinet, certam reddit rationem in *can. seq. v. d. dist.* Igitur, inquit, post sancta lactaria dies, quos in honorem Domini à mortuis resurgentis, ac deinde in caelos ascendentis exigimus, postq̄ Spiritus Sancti donum, salubriter & necessario consuetudo est ordinata jejunii, ut si quid forte inter ipsa festivitatum gaudia negligens libertas & licentia inordinata presumpsit, hoc religioso abstinentia censura castiget. Statutum tamen, postea fuit in concilio Salegunstino, ut si quando Jejunium mensis Junii in vigilia pentecostes evenierit, non tunc celebretur, sed in ipsa hebdomada solenni Pentecostes, quia vigilia simul & jejunium celebrari non debent, & quod tunc propter solennitatem Spiritus sancti diaconi dalmaticis induantur, & Alleluja eantetur, & flectamus genua non dicatur, *can. 111. dist. 76.* Quod & jam antè in concilio Moguntinensi I. fuit decretum, ut sc. hoc jejunium absque genuum flexione, cum Alleluja & Gloria in excelsis Deo & vestibulis solennibus fiat, prout refertur in *can. 11. d. 1.* ob quod ipsum Romanensibus hoc Jejunium Pentecostale vocatur: *Jejunium lætitiæ & Exultationis*, juxta Azorium, *Lib. 11. Instit. moral. cap. 15. qv. 2.* quod tamen ridiculum dicit Balduinus de *cas. consc. Lib. 11. cap. 14. in.* cum de natura sit Jejunii, subigere & affligere corpus, non verò recreare.

§. XI. Negotiis demum ecclesiasticis accensumq;
Celebrationem Synodi anniverſaria, cui feria
quarta Pentecoſtes præſtituta eſt in Canone Apoſtolicò
XXVI. cujus verba recenſuimus *ſuper Cap. I. §. 6.* Et
hanc quidem ſanctionem primitus ſecutus eſt ipſemet
Imperator noſter Juſtinianus in *Nov. CXXIII. cap. 10.*
poſtmodum verò eandem apoſtolicæ canonis defini-
tionem legiſlatoria auctoritate emendandam cenſuit, ad-
eoque de his conciliis ita edixit in *Nov. CXXXVII. c. 4.*
*Sancti Apoſtoli & patres definiunt, bis in unoquoque Anno fieri
debere ſynodos ſanctiſſimorum ſacerdotum in unaquaque provincia
& emergentes cauſas excuti, & competentem accipere correptionem,
hoc eſt, unam quidem in quarta ſeptimana PENTECOSTES
alteram verò Octobris menſe. Nos autem inveniētes quod ex
hujusmodi negligentia multi diverſis peccatis impliciti ſunt, jubemus
omnibus modis unam ſynodum fieri ſingulis annis in ſingulis
provinciis, menſe vel Junio vel Septembri: & convenire quidem
apud beatiffimos Patriarchas, illos qui ab ipſis ordinati ſunt, &
qui non habent jus alios episcopos ordinandi: ac apud ſanctiſſimos
metropolitānos cuiusque provinciæ eos qui ab eis ſunt ordinati.*
Ex qua novellâ inſimul duo colligitur: Vnum, Aucto-
ritatem canonum iſtorum, qui vulgò Apoſtolicæ dicuntur,
jam tum Juſtiniani tempore tantam non fuiſſe, qua-
lem Pontificii perhibent, moti decreto Synodi quod
habetur in *Can. IV. diſt. 16.* Videantur ea quæ tradit Hug.
Grotius *de Jur. Bell. & Pac. lib. 1. cap. 2. §. 9.* Alterum:
Juſtinianum utut ſecularem Dominum & Imperato-
rem, poteſtatem tamen ſibi ſuſſiſſe nomotheticam,
etiam in cauſis eccleſiaſticis, & Episcoporum indixiſſe
concilia, quod tamen Papa hodiernis Imperatoribus
atque poteſtatibus ſecularibus denegare, imo penitus
pro-

prohiberē nefariē audet, refutatus ob id à quam plurimis Ecclesiæ nostræ Doctoribus & Scriptoribus aliis politicis, vid. post alios Casp. Ziegler. *de Jurisp. Majest. Lib. I. cap. 15.* Tabor. *de Regim. Imper. Eccles. Sect. I. th. XXXV.* Herm. Conring. *de Majest. civil. autor. circ. sacr. th. XLI.* Add. Hugo Grot. *de Imperio Summar. Potest. circa sacra. cap. IV. seq.*

CAP. IV.

DE EO QVOD IUSTVM EST CIRCA FESTVM PENTECOSTES

In Politicis.

§. I.

Secularia quod attinet negotia in Pentecostes Festo consideranda, in mediū primo loco producimus *Judicia*, quæ durante pentecostali lætitia per totam septimanam quiescere debent. Inculcat hoc non solum Jus canonicum, in *cap. fin. de feriis*, sed & constitutio Imperii, nim. *Ordin. Cameræ & Wormat. d. An. MDXXV. tit. Vacanz: & Ordin. Cam. d. An. MDLV. Part. II. tit. 33.* verb. wir wollen auch daß nun hinführo die Vacanz und Ferien gehalten werden sollen/ wie hernachfolget ic. *Von Pfingst. Abend bis an den Sontag Trinitatis.* Quas sequitur *Ordin. Process. Ducat. Magdeb. cap. II. pr. & leges omnes Christianorum*

E

norum

notum iudiciorum. Idem jure Saxonico antiquo legimus definitum, in quo Scultetorum annuum iudicium solenne tertia vice post Pentecostes festum haberi dicitur Weinbild *Art. XLVII.* der Schuldherr hat drey Rechte gering in dem Jahr / das erst an dem zwölfften Tag nach Weinachten / das ander am Dienstag als die Pfingst wochen ausgehet / das dritte als die Pfingst Woche ausgehet. Hi igitur pentecostales dies secundum excellentiam feriati dicuntur, adeoque sub clausula: *exclusis feriis*, ausgeschieden der Ferien / hos solos una cum festis diebus Nativitatis Domini, Paschatis & Canicularibus, non item minora festa contineri, notat Wehner *Observ. pract. verb. Ferien circ. fin.*

§. II. Quod igitur de Pascha feriis aliisque in honorem Dei sacris festis diebus Imperatores & Pontifices sanciverunt in *L. II. §. VII. C. de Fer. §. cap. fin. X. eod.* quando actus omnes judiciales in iisdem sub nullitatis poena suscipi prohibent, idem de his quoque Pentecostalibus feriis jure optimo licet asserere, cum eadem in iisdem verferetur ratio. Atque hinc tutò inferitur, haud quaquam in potestate esse partium, exceptioni harum feriarum, renunciare, quoniam non in hominum primario gratiam, sed in divini Numinis honorem sunt statuta. Vid. Henric. Hahn. *ad Wesenb. tit. de feriis n. 8.* Hillig. *Donell. Enucleat. Lib. XXIV. cap. 7. in not. lit. T.*

§. III. Sequitur porro exinde, quod omnia illa, quae in majoribus festis, pascha puta aut Nativitatis dominica diebus, prohibita reperiuntur, tempore quoque solennitatis Pentecostalis intelligantur esse prohibita. Sic igitur jure meritoque cessare debet *Executio sententiae criminalis*, ne scilicet festi hi dies cruentis fontium funestentur

stentur spectaculis, nisi forte publica utilitas celerem maleficorum poenam exposcat. vid. D. Præf. in *Disp. de eo quod just. est circ. Fest. Pasch. cap. III. §. 6. & 7.* Idem sentiendum de *criminosorum Questionibus & tormentis*, quæ Paschæ tempore inhibuere Imp. L. VI. & X. C. d. ser. excepto tamen casu, quo sceleratorum proditio consiliorum dilationem nullam patitur. Nec aliud dicendū de *Compulsione annonaria functionis*, aut exactione alia publicorum privatorumque debitorum, de qua in L. VII. C. d. t. Huc porrò referenda sunt *Spectacula*, quorum copiam reserari vetant Imp. in d. L. VII. ne religiosi diei otia obscenis voluptatibus scelerentur; uti contra Emancipatio, Manumissio, aut similibus pietatis actus hoc festivo tempore licite exerceri potest, modo talia agentes à cultu divino sacrisque meditationibus per ea non revocentur. Vid pluribus d. *Disp. cit. loc.*

§. IV. Quantum speciatim ad Spectacula attinet, interdixerunt iisdem in Quinquagesimæ vel pentecostalibus diebus Theodosius & Valentinianus in. L. fin. C. Th. de spectac. *omni Theatrorum atq. Circensium voluptate, per universas urbes, eorundem populis denegatâ, cum totæ christianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur.* Imò in tantum ab his illicebis voluerunt abstinere, ut etsi Natalis aliquis Imperatorū vel alia quædam solennitas Imperialis honoris gratiâ in aliquem ex prædictis diebus festis inciderit, spectacula tamen edi noluerint: Ità enim sequitur in fin. d. l. fin. *Ac ne quis existimet, in honorem Numinis nostri, veluti majore quadam Imperialis officii necessitate compelli, & nisi divinâ religione contempta spectaculis operam præstat, secundâ forsitan sibi Nostræ Serenitatis offensam, si minus circa nos devotionis ostenderit, quàm solebat, Nemo ambigat, quod*

tunc maximè Mansuetudini nostræ ab humano genere defertur, cum virtutibus Dei omnipotentis ac meritis univèrsis obsequium Orbis impenditur.

§. V. Hac ipsa igitur ratione motus potentissimus Saxonix Elector, gloriosissimæ memoriæ, August9, omnes à sacro hoc festo scandalosos conventus, commessationes ac comotationes, nec non tales actus, qui facilem ad quævis delicta viam sternere possunt, quam longissimè abesse voluit: proindeque cum Dn. Ernest9 sax. Elect. in Ord. Provinciali de An. MCCCCXXCII. §. als in Städten. communitatibus civium ac rusticorum comotationem illam anniversariam, quam vocant das Gemeinbier / tempore Pentecostali certò sub temperamento concessisset, verb. Daß die gemeinen Bier in Städten/Märkten und Dörffern/nicht mehr denn zu Weinachten / zu Fastnacht / zu Pfingsten &c. sollen getruncken werden: Ita hanc Constitutionem explicare vitum fuit Serenissimo Augusto Electori in Ord. Provinc. de An. MDLXXXX. tit. XLIV. ut congregatio ista rusticorum ad hauriendam imbibendamque cerevisiam pentecostalem, das Pfingstbier zu trинcken/nö nisi per actis sacris feriis fieri debeat, præscripto insimul certò doliorum numero, inunctoque honestarum morum & concordix studio. Cujus constitutionis verba cum multa contineant peculiaria, digna sunt quæ huc apponantur. Es ist auch eine sehr schändliche Gewonheit eingerissen/ auf den Dörffern daß die Bawren auf und an den hohen Festen/ als Weynachten und Pfingsten/ ihre Säußerey bald Abends des Fests anfangen/ und die Nacht über treiben/ und Morgens die Predigt entweder gar verschlaffen/ oder truncken in die Kirche kommen und darinnen wie die Säne schlaffen und schnarchen. & post. An etlichen

etlichen Orten misbrauchen die Bauern ihre Kirchen/
welche ein Verhausß seyn soll/ für ein Kretschmar oder
Bierteller/ schroten das Pfingstbier darein/ daß es
frisch bleibe/ und sauffens daselbst aus mit GOrreslästes
rung und fluchen &c. Wie denn GOrt selbst im 55sten
Jahre/das Bauersvolck sonderlich verwarnet und erin
nert hat/ von solchem Schwelgen abzusehen/ da er eben
am Pfingst-Sonntage unter der Predigt/ an vielen
Orten das liebe Getreide auf dem Felde jämmerlich mit
einem erschrecklichen Wetter in die Erden geschlagen/
und an etlichen Orten/ da das Pfingstbier im Glo
ckenthurm gelegen ist/ und die Bauern gewiolic mehe
ihre Gedancken auf die fürhabende desselbigen Tages
Säußerey/ denn auf die Predigt/ oder zum Gebet ge
richtet hatten/ in die Kirchen/ unten im Chor/ mit dem
Feuerstrahl geschossen hat. Et Post. Und da sie ja wol
len den Bauern das Pfingst- und andere gemeine Bier
erländen/ sollen sie doch ihnen nicht gestatten/ Acht/Zes
hen oder Zwölff Viertel Biers/ ihres Gefallens einzus
legen/ sondern ihnen eine gewisse Anzahl/ nach der Ge
meine des Volcks vergönnen/ und gebietthen/ daß sie das
selbige friedlich/ züchtig und bescheiden/ nach den Feyer
Tagen austrincken/ bey aufgesetzter Geldstraffe/ da
von jemand ein greulicher Fluch oder unzüchtige Rede
gehöret würde. *Quam piam Constitutionem renova
tam à D. Joh. Georgio I. & iisdem penè verbis repetitam
leges in den General artic. Tit. XLII. s. an etlichen Or
ten.* Concordat die Chur-Brandenburgische Policeys
Ordnung des Herzogth. Magdeb. Cap. XII. in fin. ubi ita:
Da auch unsere Ampt-Leute/ oder andere Gerichtsba
bere einer Dorffschafft/ auf und an den hohen Festen/ als
Weynachten und Pfingsten gemeine Bier zu trincken
verstaten würden; So soll doch dasselbe ehe nicht/ dann
den

den Weynacht oder Pfingstdienstag/und erst nach der Predigt geruncken werden.

S. VI. Idem plane circa Exercitium illud sclopetariorum, hoc in festo celebrari solitum constituere Serenissimi Legumlatores. Notum quippe est, inveterato quodam usu in omnibus ferè locis per Germaniam receptum esse, ut in Festo Pentecostes lignea quædam avis expansis alis in sublime erigatur, globisque è bombarda emissis petatur, assignato certo præmio eis, qui partem quandam, aut ultimam corporis illius lignei particulam telo dejecerint: Id quod communiter vocari solet, **das Pfingst-Vogel-Schießen**. In ludi hujus originem jam inquirere non vacat: Sunt tamen qui haud improbabili ratione eundem à gentilibus arcessunt, arbitantes, ethnicos & fidei Christianæ hostes, videntes quod Christiani Spiritum Sanctum sub columbæ specie super Apostolorum vertice pendentis pingant, in horum contemptum tempore isto, quod Spiritus illius super Apostolos missi memoriam anniversariam exhibet, columbam è ligno fabricasse, & sagittis petere fuisse solitos, atque hunc deinde morem paulatim ad ipsos Christianos perrepsisse, vel vana æmulatione ab iis esse arreptum, qui inter profanati illam gentem vixerunt, eorundemque ludos imitari non sunt veriti. Quicquid hujus sit, laudatissimi Principes Electores, quorum jam antea facta fuit mentio, ipsum quidem hoc exercitium non penitus improbant, hanc tamen eidem posterunt metam, ne in ipsis instituarur feriis, nec per illud cultui divino vel minimum fiat impedimentum. Ita enim *dd. Ordin.* statuunt: So soll auch an den Orten da das Vogel-Schießen nicht gänzlich abgethan werden mag/ehe nicht denn auf den Dienstag

stagen Pfingsten/ nach der Predigt zu schiessen angefangen/ und über denselben Tag kein gemein Bier dabey ober nach getruncken werden.

§. VII. Sed cur, inquires, ludi isti & conventus per sacrum hoc tempus non planè abrogantur potius, quàm ut per illos occasio malorum & scandali præbeatur plebulae rudi? R. In Festo die, sacris peractis, corpori quoque sua debetur recreatio, quâ multi, æque ac potu, carere nequeunt. Quod si igitur ea non sit scurrilis vel scandalosa, facilè rusticis aut civibus hæc indulgetur, ne aliàs ad planè illicita prolabantur homines otium iners sequentes. Ad talem verò recreationem tum honestas conversationes & symposia, tum jaculationes palastricas pertinere, dubium non est, cum in vitâ tam privatâ quam publicâ usum habeant haud contemnendum, modò tamen cultus divinus per eas non impediatur, qui cunctis rebus debet esse potior. Vid. Balduinus *d. Cas. Consc. Lib. II. cap. 13. cas. 4.*

§. VIII. Quid igitur de *Choreis* statuendum? Num hæc quoque titulo honestæ recreationis venient, ut rusticulis in festo Pentecostes pro more inveterato permitti queant? Negabunt hoc fortassis illi, quibz cum Gaillielmo Lugdunensi choream definire placet, quod sit circulus, cujus centrum est diabolus, à quo omnes virgines seu mulieres ducuntur in sinistra manu, in signum malitiæ, & qui propterea cum Friderico III. Imperatore febricitare maluit, quam saltare, allegante Carpi. *Jurispr. Consist. Lib. II. tit. 8. def. 157. n. 3.* Verum non omnes promiscuè choreas damnandas esse, tum exempla piorum, qui saltasse leguntur, ut Davidis *II. Sam. V. v. 14.* Mulierum Israelitarum, *1. Sam. XIX.*

v. 6. & puerorum in historia evangelica, *Math XI. v. 17.* tum iudicia gravissimorum Theologorum, inter quos est B. Luther. in *Postil. Eccles. Domin. II. post Epiph. Meisner. Philos. sobr. Pars. I. sect. 2. cap. 4. qv. 2.* demonstrant. Quare easdem juventuti, praesertim in pagis & villis, diebus feriatis permitteremalüt pii Magistrat9, quam rigorosa earundem prohibitione occultis peccatis aliisque facinoribus fenestram aperire. Quod idem prudenter satis perpendit potentissimus Sax. Elector, quando saltationum publicarum à festo hoc pentecostali ad Michaelis usque diem, singulis diebus dominicis in pagis habendarum copiam facit gratiosissimè, ita tamen ut id fiat (1) post peracta sacra (2) interdium (3) in loco publico (4) absque lascivis circumagationibus ac gestibus minus decoris, veluti disponitur in Articulis generalibus *Tit. XIX. vonden Tänzen* / his verbis : So gelanget doch an uns / daß die leichtfertige Jugend / deme außserhalb unserm Lande nachlaufft / der Ende das ihre verschwendet / welches wol verbleiben könte / und dach Hader und Zant in grosse Beschwerung geraheten. Damit aber solches vorkommen / und der frechen wilden Jugend hierinne Ziel und Maas gegeben werde / so lassen wir / biß auf fernere Verordnung / gesehen / daes gebräuchlich / daß der Tanz alle Sonstage / nach verrichteter Vesperpredigt / von Pfingst-Dienstage an biß auff Michaelis / auch einen Tag auf jedes Dorfs Kirchmeß / und einen Tag in der Fastnacht / bey Tag und Sonnenschein / bey gewisser Pcen ehrlich / ohn einiges verdrehen u. unzüchtige Geberde an einen öffentlichen gemeinen Ort / und in keinen Winkeln / zu halten verstattet werde.

§. IX. Eadem ex ratione toleratur hodiernum saltatio illa publica, *der Frohn Tanz* / quæ in oppidulo Langenberg, dynastia Gerana longo inolevit usu, ubi ex certis quibusdam pagis, tum illius Dynastia, tum & peregrina jurisdictionis subditi, & quisq; istorum una cum uxore vel filia sua, tertia Pentecostes feria comparere, & in loco quodam publico ad hunc actum destinato, choream ducere obstricti sunt, ni multam Sexagenæ incur- rere malint: quam quidem choream apparitor iudicii, (*der Gerichts Knecht*) primus incipit, cæteri vero suo sequuntur ordine, pro quo servitio certus placentu- larum numerus & aliquot cerevisiæ mensuræ ipsis porrigitur, prout restatur D. Petrus Muller. *In Ju- rispr. Element. Coroll. 2. ad Disp. XIII.* Cæterum in ditioni- bus Illustrissimorum Comitum de Schvvarzburg, lineæ inprimis Rudolphopolitanæ, omnes choreas Penteco- stales, *die Pfingsttanz* / penitus abrogatas esse, post- quam ante annos aliquot civis quidam Rudolphopolita- nus inter saltandū misere fuisset trucidatus, comperim⁹ à magni nominis Jcto D. Ahasvero Fritschio Cancellar- Schvvarzburgico.

§. X. Occasione chorearum *de Nuptiis* disquiri- mus, num harum solennitates, quarum appendix & clausula esse solet Saltatio, in Pentecostes hoc festo lici- tè celebrentur? Decisum hujus quæstionis desumi pot- est ex iis, quæ de Nuptiarum prohibitione in tempore Quadragesimali & Paschali latius adducta fuere in Disp. D. Prax. *de Temp. Quadrage. cap. II. §. 9.* & *de Fest. Pasch. cap. II. §. 12.* Sacri equidem canones nemini prorsus negotiis istis profanis occupari tempore sancto conce- dunt, idque eo minus, cum lege ecclesiæ omnes Chri- stiani

stiani in Páscha & Pentecoste, Sacrá Synaxi uti teneantur, ad quam se piis meditationibus preparare, non autem nuptialibus curis onerare animum debent, juxta Bellarm. *Lib. de matrim. cap. XXXI.* Quin & Clemens V. in *cap. IV. X. de feriis*, de peculiari Ecclesiæ Romanæ perhibet consuetudine, quâ nuptiæ usque post septimum diem festi Pentecostalis suspensæ fuerunt. E contrario tamen nuptias in Festo Pentecostes à Concilio Tridentino permissas esse, patet ex ejusdem decreto *Seff. XXI. X. cap. 10.* Cujus hanc reddit rationem Bellarminus *de cap. XXXI.* quod rarior hodie in Pentecoste sit sacræ communionis usus, Clemens quoque V. Pontifex, consuetudinem istam Ecclesiæ Romanæ quam memorat *d. cap. IV. de fer.* haud approbat tanquam universalem, nec certi quidpiam de illa determinat, ut hinc secundum Canonum decreta nuptias in diebus pentecostalibus per se prohibitas haud esse constet. Verum cum principes nostri Evangelici, in ordinandis Nuptiarum temporibus, non ad solam S. Cœnæ exhibitionem, sed ad cultum potius divinum in Ecclesiâ Christiana peragendum respiciant, meritò sub temporibus prohibitis Festum quoque Pentecostes complecti volunt, hunc in finem, ut homines ad devotam solennis hujus festi celebrationem magis præparentur, nec mens divinis intenta mysteriis, per vanas cogitationes aut ipsas nuptiales epulas turbetur ac distrahatur, Gerhard. *Loc. de Conjug. S. CCCCLXIX.* Quò & tendit Electoris Sax. prohibitio in *Ordin. Eccles. Artic. gener. XIII. & Ord. matrim. d. An. MDCXXIV. punct. 5. verb.* Sollen die Hochzeiten nicht auf den Sontagen/oder andern Feiertagen gehalten werden. Quâ prohibitio cum sit generalis, generaliter quoque est

est intelligenda, L. IIX. de publ. in rem act. adeoq; etiam ad Pentecosten applicanda, quoniam generalis dispositio tantum operatur in specialibus, quantum specialis expressio singulorum, L. I. §. 4. d. offic. præs. urb. Quod ipsum tamen de solis nuptiarum celebrationibus, quæ amicorum & hospitiū conventu, epulisq; ac choreis publicis expediuntur, intellectum volumus; absque hac enim festivi pompa si quis solam benedictionem sacerdotalem & desponsatorum copulationem ab Ecclesiæ ministris flagitaret, licite & sine ulla festi profanatione ipsi hanc impertiendam esse, lubentes concedimus; nec enim cohabitatio conjugalis sanctitati temporis obstat, nec nostri Magistratus ad Pontificiorum superstitionem respexisse credendi sunt, prout pluribus id prosequitur Gerhard. cir. loc. §. CCCCLXIX. in fin.

§. XI. Coronidis loco notasse sufficiat, quod Pentecostes Festum multis in locis subditos interpellat de Censu consueto Superioribus aut Dominis solvendo: qui Censu cum in variis rebus, gallinis puta, ovis, nec non caseis aut similibus ad victum pertinentibus consistat, denominationem ab ipso tempore solutionis obtinet, ut hinc in libris censualibus legantur die Pfingst. Kühe/Pfingst. Hüner &c. haud secus ac Fastnacht. Eyer/Herbst. Hüner. &c. Vid. Limn. de Jur. Publ. Lib. VI.

Cap. 4. num. 20.

TANTVM.

OR (O) VE
OR

JAm TV magna geris præclara nomina gentis,
Hoc decus illustras indole, MAGNE, Tua.

*Nobilissimo Doctissimoq; Dn. Respondenti
Amico suo per dilecto & estimatissimo scrib.*

Jo. Paulus Hebenstreif / P. P.
& h. t. Acad. Rector.

Ad Nobilissimum Dominum Respondentem.

ESt Augusta dies, magna & solennia Festi,
Quo sacrum pia gens Flamen adorat ovens,
Fit magis Augustum, Festi dum jura recenset,
Quidve pios deceat, mente manuque doces.
Sed quoque sic virtus tua nunc augebitur: atque
Magnus & Augustus nomine reque clues.

PRÆSES.

Quæ Pentecostes justa sunt, doces, Festo, Scientiam-
que Juris inde demonstras: Justum ergo, Amice,
est, hosce ut arduos ausus

Dignis labore præmiis Themis mactet.

*Nob. atq; Praclaro Dn. Aug. Mag. Prinzen / Fautori
pariter & Auditori suo honorato cum voto
omnigenæ prosperitatis scribebat*

Johannes Georgius Simon / D.
Consil. Sax. Vinar. Aulic.

Fama

Fama tui Studii fructus promittit amoenos
Quos mox decerpas, apprecor ex animo.

*Id quod ex animo vovet Nobiliss. ac Polirissimo
Dno. Respondenti, Inquilino & amico suo ho-
noratissimo*

Laurentius Schrader / J. U. D.

Illustr. Regim. Saxo-Vinarienf. Advoc.

Explicas sanctissima Jura circa
pentecosten; hisce tui virescit

Fama clari nominis. Euge! perge;
Dulce foenus mox studii videbis

*Hece sunt, quibus Nobilissimo Dno Respondenti
Amico estimatissimo de egregio eruditionis spe-
cimine gratulari, amicitiaque memoriam con-
secrare debuit*

M. Christophorus Donndorff /

J. U. Candidat.

Tendis ad *Augusta, Auguste, augusto* omine, macte!
Inde *Tibi* Magno gloria magna venit.

Quid magis Augustum tam augusto nomine dici

Quæso potest? quam dum *Sacra* *obvistos* adis,
Magnos progressus quod non finis esse, latentes.

Euge, *Tibi* Augusto! Nominis omen habes.

*Hisce laudabilissimos conatus estimatissimi amici
sui gratulab. prosequi voluit*

Jeremias Calmann, S. S.

Theol. Stud.

§ 3

Herz

¶ Herr Prink/ sein hoher Geist
Hat sich den rechten Weg erwöhlet/
Der zu den Eternen weist/
Wo Jugend-Ruhm nicht wird verhelet.
Er hat sich wohl mit Wissenschaft versehn/
Drüm kan Er sekund frey ins Freye gehn/
Was ist's? die Jugend-Sehnsucht kan bey Ihn
nicht eher ruh'n/
Sie sucht das angeerbte Lob mehr zu ver-
mehren/
Drüm will Sie zu des Vaters Ruhm auch
ihre Strahlen thun/
Hier kan man eine Prob auch auffer Hauzen
hören.
Heist das nicht recht: des Väterlichen Ruhms
ein grosser Mehrer seyn?

Mit diesem wolte seinen werthbesten Freund
und Herrn Landesmann/ zu abgeleg-
ten Specimini disputatorio innigst be-
glückwünschen

Michael Friedrich Cunisius,
Medic. Stud.

Non

✽(o)✽

Non possunt aquilæ teneram generare
columbam,

Non producit ovem magnanimusq; Leo.
Sed plerumque solet similem sibi gignere
quisque;

Hæc, inquam, de Te singula jure valent.
Scilicet insequeris docti vestigia Patris

*Prinzl, magna petens, hinc quoque ma-
gnus honos.*

Hæc gratulabundus adjicere voluit

Michael Schram, Budiss.

Luf. Med. Cult.

Patris quæ cecidit virtus, Bauzena, resurgit
In *Magno*, cujus dat documenta, *Tuo*.
Macte Tui virtute patris! non deficit alter,
Virtutes magnas hîc quoque Patris
habes.

*Histe de laudabilibus, quos fecit, in Jure profecti-
bus dilectissimo Dn. suo patrueli, atque Cha-
rissimo in paucis amico, vestigia b. Dn. Patris
sui legenti, gratulatur*

Johann Jacob Borschius

Jur. Stud,

Ⓞ

Prin-

PRincipis est, animum *magnis* intendere rebus
Et *magnos* omni tempore *magna* decet.
Rem facis egregiam, cathedram dum scandis, Amice,
Incedis recto tramite, perge, Vale.

Gratulationis ergo apposuit

Johann Christian Schramm.
Budiff. Lufat. LL. Stud.

I.

Bluhen / Auge teutscher Welt /
Frenlich lobt man deine Thränen /
Und der frommen Bürger sehnen /
Da dein Trink zu Boden fällt.
Und wer will bey solchen Dingen
Seiner Zähren Kinnfall zwingen.
Die belobte Redlichkeit /
Wird in frühe Grufft begraben /
Und die wohl-beliebte Gaben
Sind wie durch den Wind zerstreut.
Der Bericht und Recht halff halten /
Muß als ohne Rechter kalten.

3. Doch

W(0)M
Doch ob schon der Vater sinde /
Sende die hohe Macht von Himmel
Ihn aus diesem Nord-Gezwimmel
Der verruchten Erde windt;
Kann jedoch des Sohnes Leben
Ihm wie neuen Athem geben.

Hier entzündet sich die Brust /
Bonder angelebten Jugend:
Hier wird die beliebte Jugend
Alter Wünsche Ziel und Lust;
Ja man sieht bey jedem Stücken
Hier ein Bild des Vatern blicken.

Nun / mein Prinz / so säume nicht /
Fahre fort in deinen Wegen /
Trit dem Leyd und Nend entgegen /
Bis man einst erfreulich spricht:

Prinz

✠(o)✠

**Prinzens Nahm ist mit den Thaten
Nun in gleiches Licht gerahen**

Dieses setzte durch vetterliche Liebe und
wohlgepflogene Stuben-Gesellschaft
des Herrn *Respondentis*

verpflichtester

Georgius Henricus Seifert

LL. Studios.

P RINZI sub valido nil quam sublimia
spiras

Corde, sat ostendit, quod meditaris, opus.
Ardua dum minimè trepidasti poscere Phœbi
Prœlia, quodq; magis, nunc animosq; adis.
Apprecor ex animo scandas ut pulpita felix
Atque brevi maneat Purpura digna caput.

Hiscæ paucis Nobilissimum Dn.
Conterraneum suum *beri oppo-*
nentem, hodiè Respondentem co-
mitatur.

Christianus Martinus Zornitius
Philol. & SS. Theol. Stud.

01 A. 6517

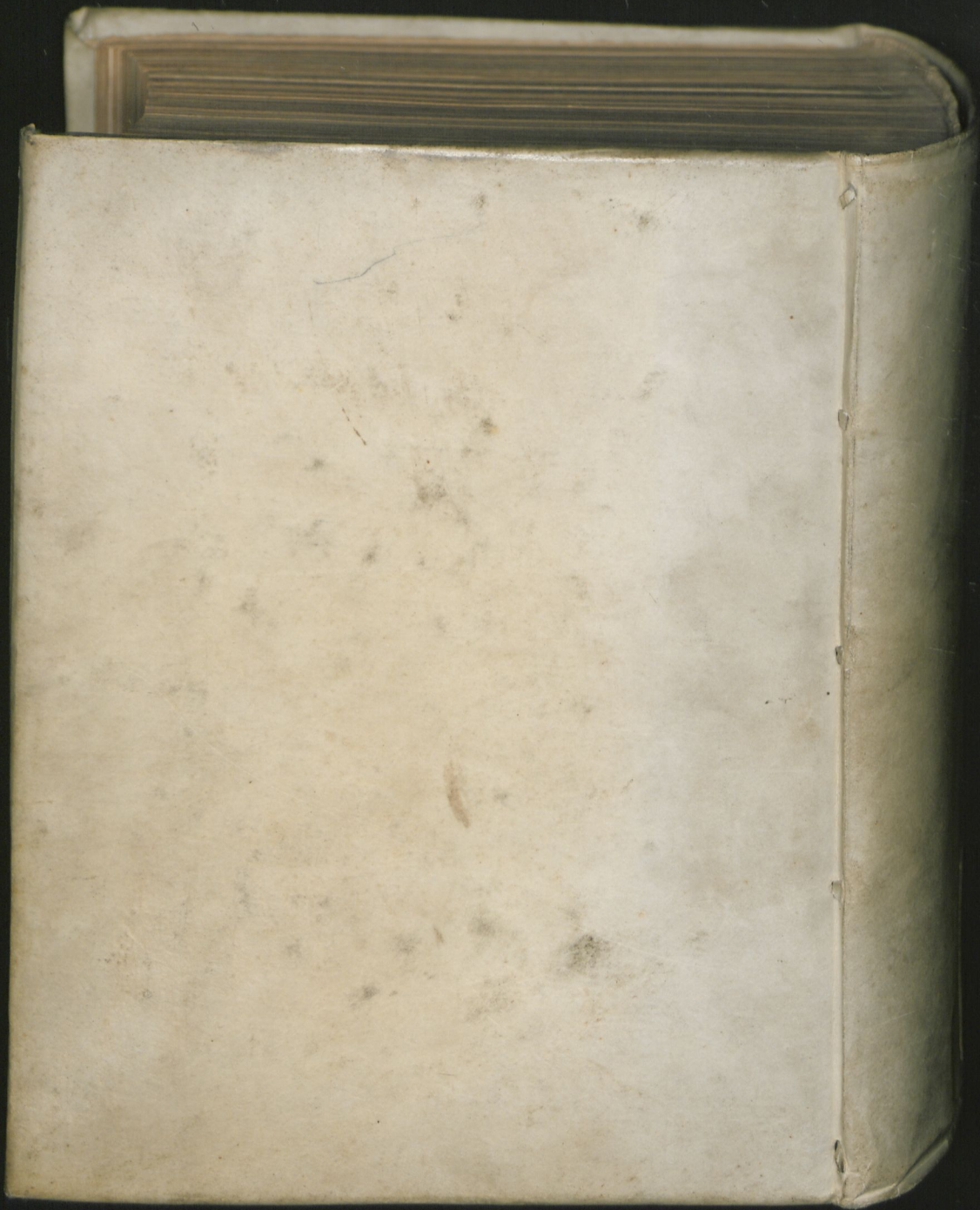
ULB Halle 3
002 937 565

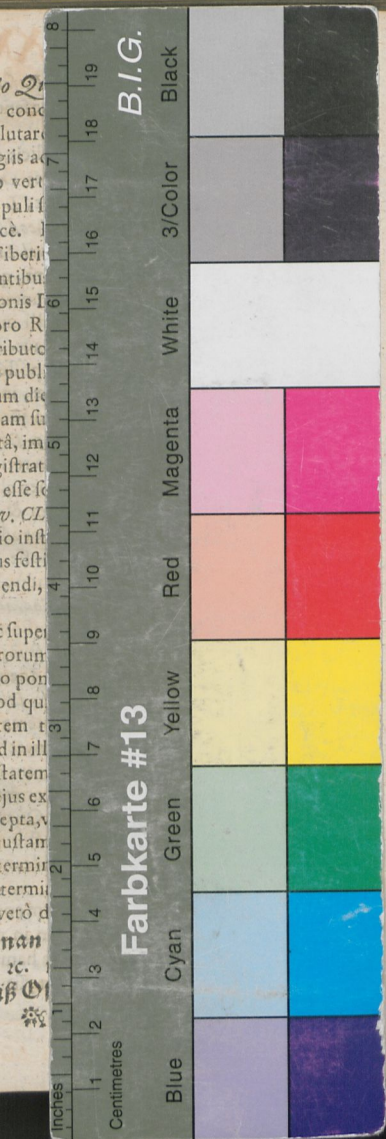

TA-FL.

V. 17 Retrav

XX.
ASSISTENTE SPIRITVS S. GRATIA.
DE EO QVOD IVSTVM EST

CIRCA
FESTVM PENTE-
COSTES,

Vom
Rechte des Heil. Pfingst-Festes.

EXERCITATIO IVRIDICA

QUAM

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO WILDVOGEL

ICTO, SERENISSIMORVM FRATRVM, DVCVM SAXO-VI-
NARIENSIVM CONSILIARIO AVLICO, PANDECTARVM PROFES-
SORE PVBLICO ORDINARIO, CVRIÆ PROVINCIALIS, NEC
NON FACVLTATIS IVRIDICÆ ET SCABINATVS
ASSESSORE GRAVISSIMO

IN ACADEMIA JENENSI

PVBLICÆ DISQVIVISIONI

Subjicit

AVGVSTVS MAGNVS PRINTZ,

MENSE JVLIO

AN. DOM. MDCXCI.

Literis SAMVELIS ADOLPHI MVLLERI.

